

JOSEP FRADERA I SOLER. UN HOME DE SABER FER I SABER ESTAR

El senyor Josep Fradera i Soler (Mataró, 1924) el dia 23 de gener de 2004 va ser objecte d'un important homenatge ciutadà, impulsat per diferents entitats mataronines i amics seus, amb el suport de l'Ajuntament. L'acte se celebrà a la sala municipal de Can Palauet amb motiu d'haver complert els 80 anys.

El setembre de 2006 el Govern de la Generalitat, a proposta del conseller de Cultura, Ferran Mascarell, li va concedir la distinció de la Creu de Sant Jordi. Li va ser lliurada pel president Pasqual Maragall el dia 25 del mateix mes al Gran Teatre del Liceu en un acte solemne.

El *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, del 23 de setembre, feia constar que se li atorgava la Creu com a «Promotor cultural i social. Per la seva intensa activitat, duta a terme des de la ciutat de Mataró ja en l'època franquista. És valuós, en aquest sentit, l'impuls de diverses iniciatives culturals, pedagògiques i ciutadanes de caràcter social, innovador i catalanista. Igualment cal destacar, a més del seu treball a les institucions, la tasca com a publicista i autor teatral».



Josep Fradera a l'Ajuntament, a l'època de secretari de l'alcalde Joan Majó.

Podríem afegir que ha actuat, al llarg de més de quaranta anys, amb obertura de mires, esperit ciutadà i de servei al país, col·laborant activament en altres projectes desenvolupats a Mataró i amb projecció a la comarca del Maresme.

EL SABER ESTAR DE JOSEP FRADERA

De Josep Fradera, el que més he admirat és el seu saber estar. Saber estar en els llocs més diversos i en circumstàncies també diferents i, sobretot, canviants —que és el més difícil—, però sense deixar de ser ell mateix. Es podria dir també que és un home de cada moment sense trencar amb el seu, suposant que hi hagi un moment de cadascú. Els anys passen, i el que en viu molts té diversos moments, fets i vida a compartir amb altres persones, i tot això s'ha de saber «gestionar» (com es diu ara) de manera adequada.

Fradera i Soler sempre ha estat un home jove, jovial, animat, obert, cordial, esportiu, engrescat i engrescador. A la vida ha fet gairebé tots els papers de l'auca, treballs administratius i crítica de cinema, venedor d'assegurances i escriptor, promotor i secretari, autor teatral i confident, home de futbol i regidor municipal, i em sembla que moltes coses més.

El seu tarannà li ha servit per riure —i riure's d'algunes coses— i per moure's bé pel món. El seu bon humor, per fer amics i per conservar-los. La seva fina ironia per als guions de les seves obres, per donar un punt més agut als seus articles. I també per viure, i ben segur que per sobreviure. I la seva intel·ligència li ha permès saber-se moure en molts llocs, en tots els temps i en diferents situacions.

FER I SABER FER. ACTIVISME I CATALANISME

Va ser cofundador del cine-club Film Ideal Club (1957), quan fer col·loquis sobre cinema era perillós. Cofundador del setmanari independent en català *El Maresme* (1969), que va ser tancat per la censura i reprès posteriorment, quan la premsa en català era una heroïcitat. Es va incorporar al grup inicial de l'Escola Anxaneta, i en va ser el primer president el 1965, quan pocs creien en l'escola renovada, activa, catalana i laica.

A Òmnium Cultural de Mataró va ser el segon president efectiu el 1975, si no comptem el curt període d'un any de Francesc Majó (pare del futur alcalde; una coincidència), i rellevant de fet l'històric alcalde republicà Jaume Llavina i Cot. Era l'època de la transició, i el català, de la mà d'Òmnium, entrava a l'escola pública, pagat per l'Ajuntament que ja no podia dir que no. Com a president de l'entitat, va ser escollit per pronunciar el parlament en la primera concentració autoritzada de l'Onze de Setembre, el 1977, a la plaça de Santa Anna, el primer acte de masses catalanista i democràtic al carrer després del franquisme.

Va ser jugador de futbol a tercera divisió amb el CD Mataró, una de les seves grans aficions. Mig amb broma diu que és «un dels homes que entén més de futbol del món». Sempre ens ho recorda Manuel Cuyàs, si bé ell mateix afirma que tots els aficionats s'ho pensen. Una altra de les seves passions ha estat el cinema i el teatre. Ha escrit unes vint obres teatrals, algunes de les quals han estat representades i algunes, a més, publicades.

En una de les seves obres portades a escena més vegades, *1708. Proveïdor de la Reial Casa*, narra l'estada dels austriacistes a la nostra ciutat en ple conflicte amb els borbònics. Un dels protagonistes és Ramon de Vilana-Perlas, alt càrrec de l'arxiduc Carles que es va haver d'exiliar a Àustria, figura i època molt estudiats pel catedràtic vilassanès Ernest Lluch.

A L'AJUNTAMENT I A MADRID

El 1980 va ser cridat a ocupar la secretaria particular de l'alcaldia de Mataró, on va contribuir a fer més humanitzada i propera la institució, després de les primeres eleccions democràtiques. Ocupà el càrrec amb els alcaldes Joan Majó i Manuel Mas. El 1985 desenvolupà el mateix comès al Ministeri d'Indústria i Energia amb Joan Majó, des d'on s'entenien les cartes que arribaven escrites en català i eren respostes en la mateixa llengua. L'esmentat Ernest Lluch era ministre quan Fradera feia de secretari de Majó i tots plegats corrien per Madrid (una altra coincidència). Els dos ministres aquell any van assistir a una Missa de les Santes d'especial relleu.



Rebent la felicitació de Manuel Mas el dia de l'homenatge ciutadà a Can Palauet (23-1-2004, foto Antoni M.C. Canal).

De la capital del Regne n'explicava anècdotes sucoses, que són aquelles que els xofers i escortes narren perquè en saben els secrets (eren els temps de Miguel Boyer i Isabel Preysler!). En tornar de la curta estada a Madrid –només un any– va formar part de la candidatura socialista del PSC el 1987 i va ser nomenat regidor de Cultura.

En el seu mandat es va inaugurar la reforma del Teatre Monumental, amb l'assistència a l'acte d'Adolfo Marsillach (llavors director del Centro Dramático Nacional), es van estrènyer els llaços de la Xarxa de Teatres Municipals catalans i es va fer l'estrena d'una obra de teatre d'un mataroní. La portada a l'escena d'*Estrips* de Toni Cabré el 1989, va ser un acte de decisió i d'empenta, que no va ser pas comprès per tothom; va generar enveges, gelosia en alguna entitat i va ser aprofitat barroerament per un grup de l'oposició municipal.

ELS ORÍGENS FAMILIARS

El seu avi patern era Josep Fradera i Llanes, fundador i president de la Cia. d'Aigües d'Argentona a Mataró, S.A., que a més va ser tinent d'alcalde i president de la Caixa d'Estalvis de Mataró. La companyia d'aigües –coneguda durant molts anys a la ciutat com les «Aigües d'en Fradera»– s'abastia d'uns pous de la riera d'Argentona i, a través d'una mina, conduïa l'aigua fins a Mataró a l'alçada de can Boada, prop de l'actual plaça de Granollers (el conegut saltant, però, era el sobrant de les aigües de Dosrius que es conduïen cap a Barcelona i que pertanyia a la xarxa de la Cia. d'Aigües de la capital i no pas a la de Mataró).

L'avi es casà amb Camil·la Garcia i Tristany i tingueren quatre fills, Camil i Santi (bessons), Paulita i Juanita. Josep és fill de Camil, que succeí el seu pare a la direcció de les aigües. Camil Fradera es casà amb Montserrat Soler Moreu, de la botiga de «ca la Teresa de les teles», de la Riera. Era la petita de set germans, el més gran dels quals –Josep Soler Moreu– fou alcalde de Mataró el 1918. Tingueren també quatre fills, per ordre d'edat, Josep, Carles, Jaume i Anna Maria Fradera i Soler.

El seu pare –el senyor *Camilo* Fradera– exercí de director de la companyia fins gran, i era habitual veure'l conduir el seu automòbil per la ciutat i els seus voltants. Durant molts anys menà un Ford, que per la Guerra Civil va ser confiscat en ser propietat de l'empresa i recuperat al final del conflicte a Irun. En jubilar-se, el cotxe li fou regalat. Més al final de la seva llarga i activa vida conduí un utilitari, i el podies veure a tothora per la Riera o bé on fos, sortint i entrant del seu vehicle, amb la seva cordialitat i simpatia i la seva baixa estatura.

GUERRA I POSTGUERRA

La Guerra, la família Fradera la visqué amb preocupació en tractar-se d'una família conservadora i catòlica, i esfereïda davant dels estralls dels escamots de la FAI. Esperaven amb ànsia que la guerra acabés, tot i que en el seu transcurs no van passar massa dificultats.

La companyia d'aigües va ser confiscada i el senyor Camil mantingut com a director. El van mobilitzar una setmana abans del final, però va decidir amagar-se amb el seu cunyat Joaquim Bartra, que havia restat escondit tota la guerra en un sostre de la seva masia de Sant Salvador.

En entrar els «nacionals», en Josep tenia 15 anys. I com els de casa seva i altres persones de bona fe, pensaven que ara tot aniria bé. Però en fer-se més gran, ell anà veient que el que predicava el règim franquista era «pura façana i prou», que tot era comèdia, i que no s'adeia amb el que havien pregonat de pau i concòrdia, només hi havia dictadura, repressió i venjança. Explica que ho va anar descobrint de mica en mica fins a prendre consciència.

Diu que no va desenvolupar mai una activitat de militància política en contra del franquisme, i no s'afilià a cap partit ni ho ha fet després, tot i la seva proximitat amb els socialistes catalans. La responsabilitat davant la família pròpia un cop casat –esposa i quatre fills– i els perills evidents de detencions i represàlies, el varen frenar. Sí que es dedicà, com hem vist, a moltes iniciatives culturals, socials i educatives, i a fer de «tastaolletes cultural», com ell mateix s'ha autodefinit.

Es casà el 1949 amb Maria Barceló, filla de Roses. Ella havia vingut a Mataró per estudiar al col·legi de la Mare de Déu de Lurdes i vivia a casa d'unes ties Barceló. «Ens vàrem conèixer a la Rambla anant a *tocar ratlla*», el passeig habitual de molts mataronins, joves i no tan joves durant anys. Al poc d'haver-se conegut –el 1943– varen anar a una romeria a Montserrat, organitzada per la Parròquia de Sant Josep, i «des de llavors que anem junts», relata. Entremig, hagué de fer el servei militar prop de tres anys al Servei de Veterinària de l'Exèrcit a Barcelona. Era l'època del maquis i l'enviaren uns mesos amb un destacament provisional a Vic, on tenien cura de tot el bestiar malalt.

Després de 25 anys deixà l'empresa de distribució d'aigua en haver-se iniciat com a agent d'assegurances i promotor de la urbanització La Cornisa. La primera acció cultural de certa envergadura va ser la presidència del Film Ideal Club, amb Lluís J. Comerón, Toni Segarra i mossèn Josep Jubany, el consiliari posat per l'Església. L'entitat llavors només es podia acollir al partit únic –la Falange– o l'Església per tenir una cobertura legal, i optaren per la darrera. De mossèn Jubany, diu que era molt obert i no hi van tenir mai cap problema.

De la concessió de la Creu de Sant Jordi, diu que el que més ha valorat és que va sortir d'una iniciativa d'uns mataronins i amics seus, als quals sempre els ho agrairà.

I, per acabar, voldria reproduir l'encertat retrat que el periodista i escriptor mataroní Pep Andreu, en el llibre *10 anys. Distinció Omnium* (pp. 37-40, article «En Fradera»; 2006) va fer de Josep Fradera. El va descriure com «un mataroní de cultura, presumit, prudent i educat» i va definir el seu patriotisme de «serè, sense escarafalls».



Saludant Pasqual Maragall abans del lliurament de la Creu de Sant Jordi al Liceu (25-9-2006. Foto Rubén Moreno).

Resum biogràfic

Nascut a Mataró el 10 de gener de 1924.

Estudis a l'Escola Pia de Mataró fins al 1935 i a l'Acadèmia Balmes durant la Guerra Civil.

Havia jugat com a futbolista en diferents equips locals, Juventus, Penya X, Lluïsos, Frente de Juventudes i CD Mataró de tercera divisió. Feia de mig centre.

Ocupacions laborals: Aprenent a la Farmàcia Spa. Treballà a la Companyia d'Aigües durant 25 anys. Després, feines administratives, corredor d'assegurances i promotor urbanístic.

Cofundador del cine-club Film Ideal Club el 1957 i primer president. Crític de cinema al periòdic *Mataró* amb el pseudònim *Éfeso* (1958-1963) i després a *Iluro Sport* (des de 1965). Com a presentador de pel·lícules, ha fet més de cent sessions de cine-fòrum a Mataró i comarca.

Cofundador també i primer president de l'Escola Anxaneta (1965), una de les primeres escoles actives i catalanes.

Va ser un dels socis fundadors del setmanari independent *El Maresme* (1969). Hi va publicar crítiques de cinema i teatre i també uns comentaris polítics, aquests darrers conjuntament amb Miquel Reniu i signats amb el nom de *Tricèfal*.

President de la Delegació local d'Òmnium Cultural entre 1975 i 1979, a la transició i en el moment de la incorporació del català a l'escola, que es va fer des d'Òmnium amb suport econòmic de l'Ajuntament. A proposta d'una Comissió ciutadana, va pronunciar el parlament en la primera commemoració de l'Onze de Setembre el 1977.

Autor d'unes vint obres de teatre. Algunes han estat representades a Mataró, comarca i altres poblacions: *Es busca un home* (G.T. Xaloc al Casal, 1973; dir. Carles Maicas; cartell d'Eduard Alcoy), *Mataró 1708. Proveïdor de la reial casa* (Sala Cabañes, 1982; dir. Antoni Blanch), *L'interrogant d'una singladura* (Sala Cabañes, 1987; dir. Josep M. Cusachs) i *Independència. En què quedem...* (Sala Cabañes, 2003; dir. Carles Maicas).

S'han fet lectures dramatitzades d'*El rerefons de 'Terra baixa'* (Sala Cabañes, 1997; dir. Carles Maicas) i de *Mataró 1708* (T. Monumental, 2003; dir. J. M. Cusachs).

S'han publicat *Mataró 1708. Proveïdor de la reial casa* (Col. Caps de Bou. Patronat Municipal de Cultura, Mataró) i *Un bon taüt tota una vida honra i L'atzucac* (Ed. L'Aixernador, Argentonà).

Guanyador dels premis Joan Santamaria 1982 i Recull de Blanes de teatre 1993. Finalista del Santamaria el 1972 i del Ciutat de Sabadell el 1970 i 1972.

Ha pronunciat moltes conferències i xerrades sobre literatura, cinema i altres temàtiques; unes quantes al Racó, amb el seu gran amic Terri.

Ha fet recitals i glossa d'escriptors com mossèn Cinto Verdaguer, Martí i Pol, Josep Pla, Josep Punsola, García Lorca, etc., amb el rapsode Xavier Ubach.

Membre, com a independent, de la candidatura del PSC, encapçalada per Joan Majó a les Municipals de 1979. Secretari particular dels alcaldes Joan Majó (1980-1982) i Manuel Mas (1983-1985). Cap de la secretaria del ministre d'Indústria i Energia, Joan Majó (1985-1986).

Regidor de Cultura i president del Patronat Municipal de Cultura de l'Ajuntament de Mataró (1987-1991). En el seu mandat es va inaugurar el Teatre Monumental, es van fer els cicles *Mataró homenatja ...* i *Mataró recorda ...*

Ha estat membre del jurat de diversos premis literaris, com el Memorial Joaquim Casas d'Òmnium Cultural de Mataró des de l'inici, el certamen Memorial Fernando Rodríguez del setmanari *El Tot Mataró* (hi segueix) i del Premi Iluro de Monografia Històrica de la Caixa d'Estalvis Laietana (1987-1991).

Ha estat també membre de la Comissió de Control de la Caixa Laietana (1989-1993) i integrant del Consell Editorial de l'edició del Maresme del diari *El Punt* en tota la seva durada (1994-2004), on va escriure articles d'actualitat, cultura i crítica de teatre. És vocal de la Junta de l'Associació Amics de la Ciutat de Mataró.

HOMENATGES I GUARDONS REBUTS

Medalla d'Or de la Caixa d'Estalvis Laietana.

Distinció anual de l'entitat Amics de la Ciutat de Mataró. 2003

Nomenament com a soci honorari del Centre Catòlic de Mataró. 2004.

Distinció anual de la Delegació de Mataró d'Òmnium Cultural. Juny 2004.

Homenatge del PSC de Mataró. Octubre 2007.

Casat amb Maria Barceló i Ferrer. Té quatre fills, Josep Maria, catedràtic d'Història a la Universitat Pompeu Fabra i investigador; Pere, dissenyador gràfic i pintor; Maria, llicenciada en Filologia Catalana, actualment directora del Centre de Normalització Lingüística del Maresme, i Xavier, també dissenyador gràfic, i nou néts.

Josep Puig i Pla